

izvleček

Izvedbo gradbenega objekta je mogoče primerjati z rezultatom nelinearne matematične enačbe z vsaj tremi neznankami oziroma spremenljivkami. Naročnik, arhitekt in izvajalec oziroma projekt, izvedba in uporaba. Enačba ima v vsakem primeru značaj dinamičnega procesa, ki je zelo občutljiv tako na začetne pogoje, kot tudi na kasnejše vplive "s strani". Vedno obstaja možnost, da ne bo rešljiva v okviru realnih števil. Obnaša se lahko tako rekoč kaotično. Začetno stanje je lahko enako ničli ter poljubno velikemu pozitivnemu ali negativnemu številu. Od tega stanja je v veliki meri odvisen končni rezultat.

Preureditev degradirane stanovanjske hiše v poslovni objekt povzroči v obstoječi urejeni fizični in nefizični strukturi neposredne okolice praviloma najprej negativni odziv.

Stanovanjska hiša "na koncu ulice", kateri so že predhodno določene predpostavke v smislu gabarita, naklona in orientacije strešne ploskve. Na prvi pogled naloga z manj kreativnega naboja, katere rezultat pa danes odraža zanimiva protokolarna vsebina oziroma uporabnik.

Dokončati izvedbo sicer kvalitetnega avtorskega dela nekoga drugega je samo po sebi občutljiv proces. V primeru, da postanejo operacijske stopnje med členi zgoraj omenjene matematične enačbe previsoke, se lahko pojavi vprašanje ali realna rešitev sploh obstaja.

ključne besede:

arhitektura, oblikovanje, gradbena izvedba, naročnik

Poslovni objekt, Kajuhova 9, Ljubljana, Zaloker&Zaloker d.o.o., 1998.

Naročnik z idejo (x)

Objekt, mestna vila iz tridesetih let prejšnjega stoletja, je lociran ob eni bolj prometnih ulic. Izvirni tloris meri 9 x 9 m, z visokim pritličjem, prvim nadstropjem in neizkoriščenim podstrešnim prostorom. Dozidana je bila garaža in kasneje tudi nadzidana. Vsekakor je bilo to ponižanje prvotne gradbene mase. Vrt za hišo je služil za sušenje perila. Za naročnika, manjše farmacevtsko podjetje, je bila ugodna lokacija parcele kljub vsemu naštetemu odločujoča.

Sindrom praznega lista papirja

Izziv, vznemirjenje in hkrati strah. Na srečo list na začetku ni bil povsem prazen. Za vsako adaptacijo obvezen posnetek obstoječega stanja je zaradi kratkega roka za dokončanje nastajal v času, ko je bila hiša še naseljena s stanovalci. Neugodno dejanje tako po človeški kot tehnični plati. Prva običajno ne pusti posledic, druga se (lahko) pojavi kot bumerang pri izvedbi gradbenih in obrtniških del. Prisoten je bil strah pred presenečenji, ki jih skriva vsaka stara hiša. Vprašanje kaj ohraniti in česa ne, se je ponavljalo od začetka do konca miselnega procesa projektiranja.

Idejna zasnova (y) + odziv okolice

Dvig stavbne mase za polovico etažne višine se je izkazal za nujno potrebnega tako likovno kot funkcionalno. Temu je sledil tudi prizidek, ki svojega statusa sedaj ne skuša več prikriti. Prvi odziv mejašev je bil po pravilu negativen, saj nova prostorska vsebina vedno generira tudi nove stranske proizvode v obliki hrupa, izpušnih plinov, novih obrazov ipd.

Izvajalec (z) nima vedno prav

Brez izvajalca ni izvedenega objekta. Brez *dobrega* izvajalca tudi sicer dobro zasnovan objekt ne more biti dober. Predstavlja

abstract

Construction of a building can be compared to the result of a non-linear equation with at least three unknowns or variables: the commissioner, architect and builder or project, execution and use. In any case the equation has the character of a dynamic process, which is very vulnerable from the outset or starting conditions, but also later "external" influences. The possibility that it won't be solvable within real figures is omni-present. It can behave almost chaotically. The starting condition can be equal to nil or arbitrarily large positive or negative figures. The condition largely affects final results.

The rehabilitation of a degraded residential building into an office building can as a rule affect primarily negative responses in the extant physical and non-physical neighbouring structure.

A residential building "at the end of the street", whose dimensions have been set beforehand, in the sense of sizes, inclines and orientation of roof surfaces. At first it seems a task with less creative power, whose result today is an interesting content of protocol or user.

To complete an otherwise high quality author's work of another person is in itself a sensitive process. In the case when operational steps between the articles of the stated mathematical equation are too high, the question can emerge, whether real solutions are at all possible.

key words:

architecture, design, construction, commissioner

tretjo spremenljivko enačbe, ki pa z eventuelno negativnim predznakom končni rezultat lahko potisne v negativno ali celo iracionalno vrednost.

Enodružinska hiša, Mokrska 60e, Ljubljana, družina Andovič Novak, 1996.

Prevzem dela

Naloga, ki jo je nekdo drug že zavrnil, je vselej nekako "nevarna". Bodisi zaradi pogojev okolja, bodisi zaradi naročnika. Pri hiši "na koncu ulice" se je pokazalo natančno to.

Naročnik (x)

V letu 1994 je bila mentalna podoba gradnje enodružinskega stanovanjskega objekta še vedno pogojena z vzorcem, ki se je izoblikoval v preteklih štiridesetih letih. Samograditeljstvo z bolj ali manj strokovno pomočjo poklicnih mojstrov. Naročniku, ki so mu mladostna leta, preživeta v okolju najbolj neusmiljenega trga delovne sile pustila pečat, je bil tak način gradnje nesprejemljiv. Odgovornost za pravilnost oziroma nepravilnost načrta in kasneje izvedbe je bila izključno individualna.

Vse je v redu, ampak...

Kljub predpisani shemi zamaknjenga tlorisa je bilo prisotno hotenje, da je izhodišče objekta enovita stavbna masa, ki "zarezana" tloris prostorsko in funkcionalno razdeli na poljavni in zasebni del. Nesporazum z naročnikom se je pojavil zaradi domnevno prekratkega "notranjega" napušča. Ta je dobil bolj likoven pomen razdruževanja mas kot pa funkcionalen pomen zaščitne fasade. Danes služi hiša kot rezidenca španskega veleposlaništva.

Rezidenca francoskega veleposlaništva, Prule 9b, Ljubljana, Republika Francija, 1995. Nadzor nad dokončanjem del.

Radovednost, naivnost, pomanjkanje izkušenj, ...

Sodelovati pri izvedbi protokolarnega objekta predstavlja poseben izziv. V času, ko so se v osamosvojeni domovini pojavljala tuja veleposlaništva, je bilo potrebno zanje priskrbeti ustrezne objekte. Tako za delo kot za bivanje. Pomanjkanje vsesplošnih izkušenj na tem področju je bilo takrat samoumevno. Besedilo se nanaša na arhitekturno zelo kvalitetno zasnovan objekt. Zaradi nesoglasij med naročnikom, avtorjem arhitekture in izvajalcem so bila dela ustavljena. Dinamika enačbe (x.y.z) je v tem primeru prerasla meje racionalnega, soodvisnost posameznih spremenljivk je postala prezapletena. S strani naročnika je prišla prošnja za pomoč v smislu nadzora nad dokončanjem del v pogodbenem roku.

Operacije "per partes"

Sodelovanje nadzora z vsemi tremi stranmi je bilo korektno. Poleg strokovnega je bilo potrebno upoštevati in spoštovati še ali predvsem t.i. človeški dejavnik. Operativni sestanki so potekali z vsako od "prizadetih" strani ločeno, usklajevanje stališč je bilo večinoma zelo občutljivo. Tanka črta, ki v praksi ločuje zaupanje od nezaupanja, je bila nekajkrat prestopljena.

Skrite pasti in nepričakovani delni rezultati (x . y . z)

Prebijanje skozi številke in delne rezultate je vedno privedlo do spoznanja, da je bil marsikateri člen izračunan nepravilno in marsikateri matematični znak pozabljen ali neupoštevane. Jedro problema predstavlja talna in meteorna voda. Vedno bolj agresivni atmosferi neprimerno izvedeni detajli fasadnih elementov, nezadostno izolirana kletna etaža, kljub stalni prisotnosti podtalnice. Neprijetna sočasnost uporabe objekta in izvedbe naknadnih gradbenih in obrtniških del je bila neizogibna.

"Diplomacija"

Kljub vsemu, navedenemu in nenavedenemu, so bila dela v malo manj kot enem letu zaključena. Objekt je bil predan svojemu namenu. Napake so bile odpravljene. Naročnik se je moral kljub svoji politični moči in ugledu vsaj delno prilagoditi *geniusu loci*. Danes, po sedmih letih bi bilo mogoče reči, da nam je bil vsem sodelujočim posredovan nauk medsebojnega spoštovanja, strokovnosti in diplomacije. Tu se, povedano drugače, rigidnost evklidskih naukov konča.

Slika 1: Hiše Novak, Pezdirmnik, Zaloker&Zaloker; kuhinja Majer, stanovanje Zlatnar, rezidenca francoske ambasade.
Houses Novak, Pezdirmnik, Zaloker&Zaloker; the Majer kitchen, the Zlatnar apartment, residence of the French embassy.

doc dr Tomaž Novljan
Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo
tomaz.novljan@arh.uni-lj.si